

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้อมูลการเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2548 ตามที่กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ ได้เขียนไว้ (2556, หน้า 32-33) ได้แสดงวิวัฒนาการของการจัดการศึกษาสายอาชีพ ได้มีมาตั้งแต่ยุคสมัยที่ประเทศไทยเริ่มมีอาชีพหัตถกรรมมากขึ้น นอกเหนือไปจากอาชีพกสิกรรม การอาชีวศึกษาเริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อได้รับการบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึงการเรียนวิชาเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยในปี พ.ศ.2452 การจัดการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ โรงเรียนสามัญศึกษา สอนวิชาสามัญ และโรงเรียนวิสามัญศึกษา สอนวิชาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกรรม ภาษาอังกฤษ พาณิชยการ ครู เป็นต้น ในปี พ.ศ.2453 ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรก คือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒารามและวัดราชบูรณะ ปี พ.ศ. 2456 จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง และปี พ.ศ.2460 จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้มีผลต่อการกำหนดการศึกษาอาชีพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดว่าวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาชีพซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยการ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2479 ได้ปรากฏคำว่า "อาชีวศึกษา" เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษาขั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง โดยรับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญศึกษาของทุกระดับประโยค ในปี พ.ศ. 2481 พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในสังกัดกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน) ให้จัดตั้งกรมใหม่ขึ้น 2 กรม คือ กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาสายสามัญ และกรมวิชาการ มีหน้าที่จัดการศึกษาสายอาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 4 กอง ; สำนักงานเลขานุการกรม กองตำรา กองสอบไล่ และกองอาชีวศึกษา ซึ่งกองอาชีวศึกษามีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดโรงเรียนอาชีวศึกษา และในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาทำให้การอาชีวศึกษาของประเทศไทยมีกฎหมายกำหนดเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการ การบริหารจัดการ การพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ

ในการจัดการเรียนการสอนย่อมต้องอาศัยสื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอไปยังผู้เรียน สื่อจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ ตามที่กิดานันท์ มลิทอง ได้ระบุไว้ (2548, หน้า 100) เนื่องจากผู้สอนต้องใช้สื่อและช่องทางในการส่งเนื้อหาบทเรียนไปยังผู้เรียนให้รับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับวิชาว่าผู้เรียนจะมีการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสใดเพื่อการสื่อสารอย่างถูกต้อง โดยผู้เรียนจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างพร้อมกันก็ได้ ดังนั้นจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องเลือกใช้สื่อและช่องทางสื่อสารให้ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการเรียนด้วย ทั้งนี้เพราะการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์อาจทำให้การเรียนการสอนนั้นไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้เมื่อเลือกใช้สื่อประเภทใดแล้วย่อมต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีของสื่อแต่ละประเภทนั้นด้วย เพื่อเลือกใช้สื่อที่ทันสมัยและสามารถสื่อสารด้วยช่องทางต่างๆ เพื่อส่งเนื้อหาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด

สำหรับเรื่องสื่อการเรียนการสอนนั้น วาสนา ชาวหา (2533, หน้า 17-19) ได้เขียนอธิบายไว้ว่าในการนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ดังนี้ หลักการที่หนึ่ง ประสิทธิภาพ (Efficiency) เมื่อนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนแล้วจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนทุกประการ จึงนับได้ว่า สื่อการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ หลักการที่สอง ประสิทธิภาพ (Productivity) จำนวนผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก ก็นับได้ว่าสื่อการสอนนั้นก่อให้เกิดประสิทธิผลสูง แต่ถ้าจำนวนผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์มีน้อยก็แสดงว่าสื่อการสอนนั้นไม่มีประสิทธิผล ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป และหลักการที่สาม ประหยัด (Economy) การนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน นอกจากจะคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว จะต้องพิจารณาในเรื่องของการลงทุนที่คุ้มค่าทั้งด้านทุนทรัพย์ แรงงานและระยะเวลาในการใช้งาน สื่อการสอนบางชนิดอาจมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง จากหลักทั้ง 3 ประการที่ควรพิจารณาในการเลือกสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น จะพบว่าสื่อการสอนที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้ง่าย สะดวกและปลอดภัย รวมทั้งไม่สิ้นเปลือง ประหยัดและคุ้มค่า

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร โดยจินตนา ไบกาซูยี (2538, หน้า 1) ได้กล่าวว่า หนังสือเรียนแตกต่างจากหนังสืออื่นๆทั่วไป ในแง่ของประโยชน์ใช้สอย กล่าวคือหนังสือเรียนใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังนั้น หนังสือเรียนจึงต้องมีเนื้อหาครอบคลุมคำอธิบายรายวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์และเหมาะสมกับผู้เรียนหรือผู้ใช้หนังสือ

เรียนนั้นๆ อีกทั้งยังต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์และจำนวนเวลาที่กำหนดในหลักสูตรด้วย นอกจากนี้หนังสือเรียนยังแตกต่างจากหนังสืออื่นๆ ในแง่ของการเสนอเนื้อหาและแนวการเขียน ซึ่งจะต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้โดยตรงไปตรงมาและมีประสิทธิภาพที่สุด หนังสือเรียนจะพึงเล็งเรื่องความถูกต้องของเนื้อหาทางวิชาการ ส่วนลักษณะการเรียบเรียงจะมุ่งให้ผู้อ่านหรือผู้เรียนเข้าใจ และสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้นในการเสนอเนื้อหา จึงจำเป็นต้องใช้ เครื่องช่วยการเรียนรู้หลายอย่างเข้าไว้ เช่น การกล่าวข้อความที่เป็นจุดประสงค์ ข้อความนำเรื่องที่จะช่วยทำความเข้าใจความคิดรวบยอดและหลักการสรุปย่อในแต่ละบท คำถามแทรกในบทหรือท้ายบท กิจกรรมที่ต้องทำไปพร้อมกับการเรียนตามหนังสือเรียนและข้อทดสอบ เป็นต้น

หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษาที่องค์ความรู้บูรณาการเนื้อหาสาระจากสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่น มานุษยวิทยา โบราณคดี เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ ปรัชญา รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนา และสังคมวิทยา ตลอดจนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะการคิดแบบต่างๆ โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ (The National Council for the Social Studies [NCSS], 2009: Online อ้างใน วิชา ยุวภูมิตานนท์, 2555 บทนำ, หน้า 1) โดยในส่วนของประเทศไทย ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา (กานต์วี บุญยอนนท์, 2546: บทคัดย่อ; ปลินทร เพ็ชรฤทธิ์, 2550: 124; พรนภา แจ่มดวง, 2551: บทคัดย่อ อ้างใน วิชา ยุวภูมิตานนท์, 2555 บทนำ, หน้า 1) พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ยังคงใช้หนังสือเรียนในการเรียนการสอนในระดับค่อนข้างมาก หรือจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือเรียน และใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ในขณะที่หลักสูตรและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับหนังสือเรียนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตหลายด้าน

สำหรับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับหนังสือเรียนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 6) ได้วางแนวทางไว้ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา รวมถึงการให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม การจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาจึงถือเป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดทำหลักสูตรด้วย หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเรื่องสื่อการเรียนรู้จึงประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ในการเลือกใช้หนังสือเรียนของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา และวิชาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการคัดเลือก หนังสือเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยให้ ครูผู้สอนเป็นผู้คัดเลือกหนังสือเรียนจากบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้อำนาจหน้าที่เลือกใช้ในสถานศึกษาของ สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ แล้วเสนอให้คณะกรรมการวิชาการ และผ่านการเห็นชอบ จากคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนกรรมการนักเรียน และผู้แทนชุมชน จึงจะสามารถจัดซื้อมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนของวิทยาลัยได้ หากหนังสือเล่มไหนไม่ผ่านเกณฑ์ของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและ วิชาชีพ ครูผู้สอนก็จะไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ทำให้ในปัจจุบันนี้ครูผู้สอน สามารถเลือกใช้หนังสือเรียนของทางกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักพิมพ์เอกชนต่างๆหรืออาจจัดทำ หนังสือเรียนขึ้นมาได้ด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติครูผู้สอนมักเลือกใช้หนังสือเรียนของทาง สำนักพิมพ์เอกชนซึ่งหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษานั้นก็มีการจัดทำและมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักการส่งเสริมให้ผลิตและพัฒนาหนังสือเรียน โดยมีการเปิดโอกาสในการแข่งขัน ในการผลิตหนังสือเรียนได้อย่างเสรี อีกทั้งยังทำให้ครูผู้สอนมีตัวเลือกในการนำมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนมากขึ้น และหนังสือของแต่ละสำนักพิมพ์ก็มีคุณลักษณะ เนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา และการส่งเสริมการเรียนรู้ ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษาจึงควรมีการ วิเคราะห์เพื่อเลือกใช้หนังสือเรียนที่มีคุณภาพที่ดีเหมาะสมกับคุณลักษณะของนักเรียน

เราต้องตระหนักว่าการพิจารณาเลือกใช้หนังสือเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะหนังสือเรียนที่ ดีมีคุณภาพ มีเนื้อหาสาระถูกต้องครบถ้วน เหมาะสมกับความสามารถและวัยของผู้เรียนในแต่ละ ระดับชั้น จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด

"พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่นที่พลเมืองจะมี "คุณสมบัติ" อย่างไร จะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจประสงค์จะให้ เป็น โดยที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน(2557, หน้า 37) ได้ระบุว่าขณะที่ระบอบประชาธิปไตยเจ้าของอำนาจอสูงสุดคือ ประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจจึงกำหนดชีวิตตนเองได้"ประชาชน" ในระบอบ ประชาธิปไตย จึงแตกต่างหลากหลายได้ เมื่อแตกต่างหลากหลายได้ จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ปัญหาจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกันตามวิถีทางประชาธิปไตยได้ ดังนั้น"พลเมือง"ในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึงสมาชิกของสังคมที่มี อิสระภาพ (liberty) และ พึ่งตนเองได้ (independent) ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของ ผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง

ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมขับเคลื่อนสังคมและแก้ปัญหาหรือร่วมขับเคลื่อนสังคมและแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก และการในการส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ แต่ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดหรือวิพากษ์ต่อระบบโครงสร้างสังคมว่าควรมีการดำเนินการอย่างไรเชิงการเมืองที่เข้ามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบ้าง ปัญหาเช่นนั้นก็ไม้อาจได้รับการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้ ตัวอย่างที่นักเรียนทำกันมากได้แก่ การแก้ปัญหาขยะในชุมชนก็ต้องช่วยกันคิดว่ามีระเบียบ กฎหรือกติกาใดบ้างที่มาช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากไม่แล้วนักเรียนก็ต้องทำโครงการแก้ปัญหาเช่นนี้ไม่รู้จบ

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2556, หน้า 118-119) ได้ระบุไว้ว่า นักศึกษาวิชาชีพหรือนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนมากเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วง 15-18 ปี โดยธรรมชาติแล้วเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต แข็งแรงและมีพลังมาก มักถูกมองว่าเป็นกลุ่มผู้มีปัญหาด้านพฤติกรรมและจริยธรรม มีความพยายามจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการที่จะลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆของนักเรียนอาชีวศึกษา แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติในระยะของการพัฒนาการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมต้องคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์และให้สอดคล้องกับพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย ปัญญา อารมณ์และสังคมของนักเรียนหรือนักศึกษาที่อยู่ในวัยนี้ด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสอนในสายอาชีวศึกษานั้นก็พบว่า นักเรียนในสายอาชีวศึกษาขาดจิตสำนึกในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ขาดจิตสาธารณะ ขาดการทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกคนต้องได้เรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ซึ่งจัดเป็นรายวิชาบังคับเรียน แต่นักเรียนที่ผ่านการเรียนในรายวิชานี้กลับมีปัญหาในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกมา ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและไม่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาอาจมาจากสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่พึ่งพาหนังสือจากสำนักพิมพ์ของเอกชนต่างๆ และยึดติดการเรียนการสอนที่ใช้หนังสือเป็นหลัก หนังสือจึงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ครูใช้ถ่ายทอดให้นักเรียน ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่าหนังสือเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์นั้นมีการส่งเสริมหรือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านพลเมืองศึกษาและการสร้างพลเมืองดีอย่างไรบ้าง และหนังสือเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์มีรายละเอียดของเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาและการสร้างพลเมืองดีแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมานั้นจะพบว่า หนังสือเรียนในรายวิชาสังคมศึกษายังคงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญอย่างมากในการใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงเห็น

ความสำคัญในการวิเคราะห์หนังสือเรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ในการเลือกใช้หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมเพื่อการพัฒนาผู้เรียนด้านพลเมืองศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลในการพัฒนาหนังสือเรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ของทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีเนื้อหาแนวทางพลเมืองศึกษาให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อการสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาติ และในฐานะที่หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนพื้นฐานที่เข้าถึงง่ายและเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนและเป็นเครื่องมือในการสร้างความพลเมืองที่ดีที่สังคมต้องการตามแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education)

คำถามของการวิจัย

1. เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่มมีลักษณะของการสร้างพลเมืองดีอย่างไรบ้าง
2. เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่มมีลักษณะของการสร้างพลเมืองดีแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
3. เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมมีความสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ อย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับการสร้างพลเมืองดี
2. เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่ม
3. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 2000-1501 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 14 เล่ม ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง รายชื่อหนังสือเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อการอนุญาตใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม คือ 1. ลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากล 8 ประการ 2. คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีควรเป็น 5 ประการ 3. คุณลักษณะหลักที่สำคัญของคนไทย 10 ลักษณะ 4. คุณลักษณะของพลเมือง 6 ประการ 5. ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และ 6. จุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษา หมายถึง การตรวจสอบเนื้อหาสาระในด้านพลเมืองศึกษาและการสร้างพลเมืองดีในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

พลเมืองศึกษา หมายถึง การศึกษาด้านพลเมือง ที่มุ่งเน้นให้พลเมืองมีคุณลักษณะคือ 1. มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ หมายถึง ความเป็นตัวของตัวเอง ปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดีและไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ 2. เห็นคุณค่าเทียมนกัน หมายถึง เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น 3. ยอมรับความแตกต่าง หมายถึง ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม 4. เคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 5. รับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง และ 6. เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม หมายถึง เข้าใจและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง

หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนใช้เป็นหลักหรือใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หมายถึง นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพซึ่งเทียบเท่ากับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 หมายถึง หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติและประชาคมอาเซียน เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หมายถึง หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีฐานะเทียบเท่ากรม ที่จัดการศึกษาในสายอาชีพในประเทศไทย ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและหลักสูตรอาชีวพระยาศ์น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษากับการสร้างพลเมืองดีในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
2. ทำให้ทราบความแตกต่างของเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่ม
3. ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องของเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษากับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved